ष्यत्वे धातूपस्थाप्यत्वं नियामकं शेषषष्ठ्यर्थस्य विशेष्यत्वे च प्रातिपदिकोपस्थाप्यत्वं प्रत्ययान्योपस्थाप्यत्वं वा, "गुरुविप्रतपस्विद्वर्गतानां प्रतिकुर्वीत" इत्यादौ प्रतीकारादिक्रियायामपि तदन्वयात्। उपपदविभक्तयश्च यद्यत्पदयोगे याया विहितास्तत्तदर्थविशेष्यत्वे तत्तत्पदोपस्थाप्यत्वं, यथा चैत्रादन्य इत्यादावन्यादिपदप्रयोगेऽनुशिष्टानां पञ्चम्यादीनामर्थस्य प्रतियोगित्वादेर्विशेष्यत्वे अन्यत्वादिनिष्ठे अन्यादिपदोपस्थाप्यत्वं, (तन्त्रम्) तत्रेत्यनुयोगिनीत्यर्थः तथा आधाराधेयतासम्बन्धेनान्वयः इत्यर्थः। तदभावस्यापि तिङाद्युपस्थापितकृत्याद्यभावस्यापि तत्र तथा प्रथमाद्यन्तपदोपस्थाप्ये आधाराधेयभावसम्बन्धेनान्वय इत्यर्थः। न पचति चैत्रेणेत्यादितश्चैत्रादौ नञर्थस्याभावस्य विशेषणत्वेनानन्वयात् चैत्रेण पाककृतिरित्यत्रेव चैत्रेण पचतीत्यादितश्चैत्रादिवृत्तित्वप्रकारेण पाककृत्याद्यभावस्याबोधाच्चेति भावः" गदाधरः।

(६) "चैत्रस्य धनमित्यादौ षष्ठ्याद्यर्थः स्वामित्वादिकं तच्च प्रकृत्यर्थचैत्रादिविशेषणतया भासते स्वामित्वप्रकारेण चैत्रादेरेव धनादौ स्वत्वादिसम्बन्धेनान्वयः विभक्त्यर्थविशेष्यतापन्नप्रातिपदिकार्थस्य प्रातिपदिकार्थे साक्षादपि भेदान्वयबोधोपगमात् नामार्थयोर्भेदेनान्वये प्रकारीभूतविभक्त्यर्थोपस्थितेस्तन्त्रत्वात्। अथ वा षष्ठ्याद्यर्थः स्वामित्वादिकं प्रकृत्यर्थविशेष्यतयैव भासते धनादेस्तदनाश्रयत्वेऽपि तन्निरूपकतया निरूपकतासम्बन्धेन तत्र तदन्वय इति प्राचाम्मतं दूषयति षष्ठ्यादेश्चेति आदिपदात् द्वितीयातृतीयापरिग्रहः। चैत्रादिनिरूपितमिति। स्वामित्वादिकमित्यादिना कर्मवत्त्वक्रियाजन्यत्वादिपरिग्रहः निरूपितत्वसम्बन्धेन चैत्रादिरूपप्रकृत्यर्थान्वयीत्यर्थः। तन्निष्ठमिति आश्रयतासम्बन्धेन विशेषणतया चैत्राद्यन्वयि आधेयतासम्बन्धेन चैत्रादिरूपविशेषणेनान्वयि वेत्यर्थः। स्वामित्वमित्यादिना कर्तृत्वकर्मत्वादिपरिग्रहः। तस्येति. चैत्रस्य चैत्रनिष्ठस्वामित्वादेश्चेत्यर्थः। धनाद्यवृत्तित्वेनेति। वृत्त्यनियामकस्वत्वनिरूपकत्वादिसम्बन्धेन धनादिसम्बन्धत्वेऽपि धनाद्यवृत्तितयेत्यर्थः। धनादौ आश्रयतासम्बन्धेन चैत्रादेस्तन्निष्ठस्वामित्वादेश्चाभावसत्त्वेनेति शेषः इति प्रसङ्गात् भवन्मते अबाधिततादृशचैत्राद्यभावबोधकस्य इत्यादिप्रयोगस्य प्रामाण्यप्रसङ्गात्। ननु स्वामित्वादेः प्रकृत्यर्थविशेष्यतापक्षे स्वामित्वादेर्निरूपकतासम्बन्धावच्छिन्नाभावस्येव प्रकृत्यर्थविशेषणतापक्षे तद्विशिष्टप्रकृत्यर्थचैत्रादेः स्वत्वादिसम्बन्धावच्छिन्नाभावस्य नञा प्रत्यायनोपगमान्न तत्रातिप्रसङ्गावकाशः तादृशाभावस्य धनादौ बाधात् इत्यत आह निरूपकत्वादेरिति आदिपदात् स्वत्वादिपरिग्रहः। प्रतियोगितानवच्छेदकत्वादिति वृत्त्यनियामकतयेत्यादिः। वृत्त्यनियामकसम्बन्धावच्छिन्नसंसर्गाभावस्याप्रामाणिकत्वात् येन सम्बन्धेनायमिह इतिप्रत्ययस्तत्सम्बन्धमादायैव नायमिति प्रत्ययः, निरूपकतासम्बन्धेनात्र स्वामित्वमिति प्रत्ययाभावात् तेन सम्बन्धेन नात्र स्वामित्वमितिप्रत्ययस्याभावः। अतएव धनमात्रे स्वामित्वमात्रस्याश्रयतासम्बन्धावच्छिन्नाभावसत्त्वेन चैत्रीयधने चैत्रनिष्ठस्वामित्वमिति धनेषु चैत्रीयत्वस्य स्वामित्वे च चैत्रनिष्ठत्वस्या व्यावर्त्तकतया न व्यवह्रियते अपि तु धने न स्वामित्वमित्येवम् अन्यथा निरूपकतासम्बन्धावच्छिन्नस्वामित्वाभावतात्पर्य्येण तथा व्यवहारस्य दुर्वारतापत्तेः। अतएव कृतिमत्त्वरूपकर्तृत्वसम्बन्धस्य वृत्त्यनियामकतया न पचतीत्यत्र तत्सम्बावच्छिन्नक्रियाभावबोधासम्भवेन पचतीत्यादौ कृतिमत्त्वसम्बन्धेन पाकादेः कर्त्तर्य्यन्वयबोधं नोपजगाम। उपजगाम तु जानातीत्यादावाश्रयतासम्बन्धेन ज्ञानादेरिति भावः" गदाधरः।

(७) "यत्र चेति ययोरित्यर्थः। न संसर्गमर्य्यादया लभा इति भेदान्वये निराङ्कृतयेत्यादिः तादृशौ च प्रातिपदिकाद्यर्थौ तत्रेति तत्पदार्थे तत्पदार्थसंसर्गाभावबोधे अनुयोगिनि अनुयोगिवाचकपदोत्तरं सप्तम्यपेक्षेति। तत्राभावसम्बन्धस्याधारतारूपस्य संसर्गत्वासम्भवेन तदर्थकविभक्तिं विना तद्भानासम्भवादिति भावः। ननु सप्तम्यन्तभूतलादिपदेन नञर्थाभावे आश्रयतासम्बन्धेन भूतलादिवृत्तित्वबोधवत् तादृशपदेनेदं चैत्रस्येत्यादौ षष्ठ्याद्यन्तपदेनेव प्रथमान्तार्थविशेषणक नञर्थाभावेऽपि कदाचित् प्रतियोगितया स्वार्थान्वयबोधस्य जननात् घटाद्यभावो भूतले, भूतलवृत्तित्वाभाववान् घट इति द्विविध एव भूतले न घटइत्यादिवाक्यजन्यबोधः। एवञ्च तादृशवाक्यात् कदाचित् प्रथमबोधः कदाचिच्च द्वितीय इत्यत्र किं नियामकमित्याकाङ्क्षायां तात्पर्य्यभेदस्य तन्नियमकत्वमित्याह तत्र चेति तत्र भूतले न घट इत्यादिस्थले" गदा

(८) "ननु सर्वत्र सप्तम्यन्तार्थस्याभावनिष्ठतयैवान्वयोऽस्तु न तु कदाचिदपि तत्प्रतियोगितया विनिगमकञ्चाग्रे व्यक्तीभविष्यतीत्यत आह अतएवेति कदाचित् सप्त-